YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
(kuudes jaosto)
12 päivänä joulukuuta 1995 *

Asiassa C-469/93,

jonka Tribunale di Trieste (Italia) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan mukaisesti yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Amministrazione delle Finanze dello Stato

vastaan

Chiquita Italia SpA

ennakkoratkaisun tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen sekä Loméssa toisaalta Afrikan, Karibian ja Tyynen valtameren valtioiden ja toisaalta Euroopan talousyhteisön välillä allekirjoitettujen AKT-valtioiden ja ETY:n välisten sopimusten tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja C. N. Kakouris sekä tuomarit G. Hirsch, F. A. Schockweiler, P. J. C. Kapteyn ja J. L. Murray (esittelevä tuomari),

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Chiquita Italia SpA, edustajinaan asianajajat Luigi R. Bianchi, Enzo Volli, Paolo Volli ja Guido Greco, Milano,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisia riita-asioita hoitavan osaston johtaja professori Luigi Ferrari Bravo, avustajanaan valtionasiamies Sergio Laporta,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston ulkoasiansihteeri Nicolas Eybalin ja kyseisen osaston apulaispäällikkö Catherine de Salins,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen neuvonantaja Eugenio de March ja oikeudellisen yksikön virkamies Theofanis Christoforou,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Chiquita Italia SpA:n, edustajanaan asianajaja Guido Greco, Italian hallituksen, asiamiehenään valtionasiamies Maria Gabriella Mangia ja komission,

asiamiehenään oikeudellisen yksikön virkamies Antonio Aresu, esittämät suulliset huomautukset 12.1.1995 pidetyssä käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.2.1995 pidetyssä suullisessa käsittelyssä esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Tribunale di Trieste on 10.11.1993 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 16.12.1993, esittänyt EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kaksi ennakkoratkaisukysymystä, jotka koskevat tullitariffeja ja kauppaa koskevan yleissopimuksen (jäljempänä Gatt-sopimus) ja AKT-valtioiden ja ETY:n välillä Loméssa allekirjoitettujen Afrikan, Karibian ja Tyynen valtameren valtioiden ja Euroopan talousyhteisön välisten sopimusten (jäljempänä Lomén sopimukset) tulkintaa.

2 Nämä kysymykset on esitetty Amministrazione delle finanze dello Stato ja Chiquita Italia -yhtiön (jäljempänä Chiquita Italia) välisen oikeudenkäynnin yhteydessä.

3 Italian 9.10.1964 annetussa laissa nro 986/64 (jäljempänä Italian laki) on otettu käyttöön 1.1.1965 alkaen tuoreita banaaneja koskeva vero, jota on sittemmin korotettu useita kertoja.

4 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut asiassa 193/85 antamassaan tuomiossa (Co-Frutta, tuomio 7.5.1987, Kok. 1987, s. 2085), että ETY:n perustamissopimuksen 95 artiklan toisessa kohdassa kielletään tiettyihin tuotuihin hedelmiin kohdistuvat kulutusverot, koska niiden perusteella voidaan suojella kansallista hedelmätuotantoa. Se on myös todennut, että 95 artiklassa tarkoitetaan kaikkia muista jäsenvaltioista peräisin olevia tuotteita, mukaan lukien kolmansista maista peräisin olevat tuotteet, jotka ovat jäsenvaltioissa vapaassa vaihdannassa.

5 Yhteisöjen tuomioistuin on todennut myös asiassa 184/85 antamassaan tuomiossa (komissio v. Italia, tuomio 7.5.1987, Kok. 1987, s. 2013, 15 kohta), että ottaessaan käyttöön ja pitäessään voimassa muista jäsenvaltioista peräisin oleviin tuoreisiin banaaneihin sovellettavaa kulutusveroa, Italian tasavalta oli jättänyt noudattamatta sille perustamissopimuksen 95 artiklan toisen kohdan perusteella kuuluvia jäsenyysvelvoitteitaan.

6 Yhteisöjen tuomioistuin on toisaalta itse asiassa katsonut, että kyseinen vero oli sisäisen maksun luonteinen sillä perusteella, että se liittyi kiinteästi sellaisten sisäisten maksujen yleiseen järjestelmään, jotka koskivat järjestelmällisesti tuoteluokkia objektiivisten arviointiperusteiden mukaan ja joita sovellettiin tuotteen alkuperästä riippumatta. Toisaalta se arvioi, että vero oli 95 artiklan toisen kohdan mukainen suojatoimenpide, koska sillä voitiin suojella kotimaista hedelmätuotantoa.

7 Chiquita Italia on näissä asioissa annettuihin tuomioihin vedoten nostanut 2.4.1990 ja 25.5.1990 kaksi kannetta, joissa se vaati Pretore di Triesteä määräämään Italian hallintoviranomaiset sallimaan sen tuoda Kolumbiasta, Hondurasista ja Santa Luciasta peräisin oleva banaanierä Italiaan ilman, että se joutuisi maksamaan Italian laissa säädettyä kulutusveroa sillä perusteella, että kyseinen vero on yhteisön oikeuden vastainen.

8 Pretore di Trieste katsoi nämä vaatimukset perustelluiksi.

9 Valtiovarainministeriö nosti 18.9.1990 kaksi kannetta Tribunale di Triestessä sen toteamiseksi, että riidanalainen vero oli lainmukainen ja että sen periminen oli perusteltua. Ministeriön mukaan sitä voidaan pitää lainvastaisena vain muista jäsenvaltioista tuotujen banaanien osalta tai niiden banaanien osalta, jotka ovat vapaassa vaihdannassa yhteisössä, mutta ei suoraan kolmansista maista peräisin olevien banaanien osalta.

10 Italian laissa nro 428/90 (liite 12.1.1991 julkaistuun GURIin) poistettiin 29.12.1990 banaaneja koskeva Italian kulutusvero. Ennakkoratkaisupyyntöä koskevasta päätöksestä ilmenee, että tällä lailla ei kuitenkaan ollut taannehtivaa vaikutusta.

11 Tribunale di Triestessä vireillä olleen oikeudenkäynnin aikana yhteisöjen tuomioistuin antoi tuomion asioissa C-228/90—C-234/90, C-339/90 ja C-353/90 (Simba ym., tuomio 9.6.1992, Kok. 1992, s. I-3713), jotka koskivat myös suoraan kolmansista maista peräisin olevien banaanien tuontia Italiaan.

12 Yhteisöjen tuomioistuin vahvisti tässä tuomiossa, että riidanalainen kulutusvero oli perustamissopimuksen 95 artiklassa tarkoitettu sisäinen maksu. Se muistutti myös (tuomion 14 kohta), että tätä määräystä sovelletaan vain muista jäsenvaltioista tuotuihin tuotteisiin ja että sen vaikutus ei ulotu suoraan kolmansista maista tuotuihin tuotteisiin.

13 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi kuitenkin (19 kohta), että jos perustamissopimuksessa itsessään ei ole määräyksiä, joissa kielletään mahdollinen syrjintä sisäisten maksujen soveltamisessa suoraan kolmansista maista tuotuihin tuotteisiin, on otettava huomioon kansainväliset sopimukset, jotka velvoittavat yhteisöä niihin kolmansiin maihin nähden, joista banaanierät ovat peräisin ja joihin mahdollisesti sisältyy pääasian ratkaisemiseen vaikuttavia lausekkeita.

14 Yhteisöjen tuomioistuin on myös korostanut (20 kohta), että kolmannen Lomén sopimuksen 139 artiklan 2 kappaleen perusteella yhteisö ja sen jäsenvaltiot ovat velvollisia yleisten kauppajärjestelyjen mukaisesti pidättäytymään suojatoimenpiteiden käyttämisestä AKT-valtioista tuotuja tuotteita vastaan.

15 Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin on korostanut (21 kohta) kansallisen kulutusveron kaltaisen veron suojelevaa luonnetta kyseisen jäsenvaltion syötävien hedelmien kotimaisen tuotannon osalta.

16 Se on kuitenkin ilmoittanut (22 kohta), että sen jälkeen kun kansallinen tuomioistuin on esittänyt tarpeen vaatiessa ennakkoratkaisukysymyksen kansainvälisten sopimusten määräysten tulkinnasta, kansallisen tuomioistuimen on ratkaistava, ovatko nämä määräykset sellaisia, että niissä kielletään tosiasiallisesti jäsenvaltiota perimästä kulutusveron kaltaista veroa suoraan kyseessä olevista kolmansista maista tuoduista tuoreiden banaanien eristä.

17 Yhteisöjen tuomioistuin on lopuksi korostanut (28 kohta), että sellaisessa tapauksessa, jossa kansallinen tuomioistuin on tullut siihen lopputulokseen, että kansallinen laki, jossa on otettu käyttöön kansallisen kulutusveron kaltainen vero, on ristiriidassa kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien yhteisön oikeuden sellaisten määräysten kanssa, joissa myönnetään oikeuksia yksityisille oikeussubjekteille, yksityiset oikeussubjektit eivät ole velvollisia maksamaan tällaista veroa.

18 Tämän tuomion mukaisesti Chiquita Italia -yhtiö on maksanut kulutusveroa Hondurasista tuoduista banaaneista. Sitä vastoin se kieltäytyy jatkuvasti maksamasta tätä veroa Kolumbiasta ja Santa Luciasta peräisin olevista banaaneista siitä syystä, että mainittu vero on tältä osin Gatt-sopimuksen III artiklan ja Lomén sopimusten määräysten vastainen.

19 Koska kansallinen tuomioistuin katsoo, että siinä vireillä olevan riita-asian ratkaiseminen riippuu Gatt-sopimuksen ja Lomén sopimusten tulkinnasta, kansallinen tuomioistuin on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja pyytää yhteisöjen tuomioistuinta ratkaisemaan seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Ottaen huomioon yhteisöjen tuomioistuimen yhdistetyissä asioissa C-228/90—C-234/90, C-339/90 ja C-353/90 9.6.1992 antama tuomio erityisesti siltä osin kuin se koskee kansainvälisiin sopimuksiin perustuvan yhteisön oikeuden ulottuvuutta, annetaanko tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa (Gatt-sopimus) ja AKT-valtioiden ja ETY:n välisissä sopimuksissa yksityisille oikeussubjekteille oikeuksia, joihin voidaan vedota jäsenvaltioiden tuomioistuimissa, ja mikäli näitä oikeuksia loukataan, onko kansallisen tuomioistuimen oltava soveltamatta kansallisia säännöksiä, jotka ovat kyseisten sopimusten vastaisia?

2) Jos vastaus on myönteinen: Onko Italian laissa nro 986/64, sellaisena kuin se on muutettuna lailla nro 873/82, käyttöön otettu tuoreisiin banaaneihin kohdistuvan kulutusveron kaltainen sisäinen maksu, jota jo sovelletaan Gatt-sopimuksen tai AKT-valtioiden ja ETY:n välisten sopimusten osapuolena olevista kolmansista maista tuotuihin kyseisiin tuotteisiin, näihin kansainvälisiin sopimuksiin perustuvien yhteisön oikeuden määräysten vastainen ja onko kansallisen tuomioistuimen oltava tämän vuoksi soveltamatta sitä?"

20 Koska kansallinen tuomioistuin ei ole täsmentänyt mitenkään sitä Lomén sopimusta, johon se haluaa viitata, on aluksi määriteltävä neljästä Lomén sopimuksesta se, jota sovelletaan tässä asiassa.

21 Tältä osin on huomattava, että ne tuonnit, joita riidanalaisen veron periminen koskee, on toteutettu huhtikuusta 1990 alkaen.

22 Määräykset, joihin eri väliintulijat vetoavat, kuuluvat kuitenkin joko Loméssa 15.12.1989 allekirjoitetun neljännen Lomén sopimuksen (EYVL 1991 L 229, s. 1) kolmannen osan I osastoon taikka banaaneista tehtyyn pöytäkirjaan N:o 5 (EYVL 1991 L 229, s. 213), jotka molemmat ovat tulleet voimaan 1.3.1990 (1.3.1990 alkaen

voimaan tulevista siirtymätoimenpiteistä 27 päivänä helmikuuta 1990 tehdyn AKT—ETY-ministerineuvoston päätöksen N:o 2/90 2 artikla).

23 Näin ollen on siis viitattava vain neljänteen Lomén sopimukseen.

Ensimmäinen kysymys

24 Ensimmäisessä ennakkoratkaisukysymyksessään kansallinen tuomioistuin kysyy pääasiallisesti sitä, onko Gatt-sopimuksessa ja neljännessä Lomén sopimuksessa sellaisia määräyksiä, joiden perusteella yksityisille oikeussubjekteille syntyy oikeuksia, joihin ne voivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa vastustaakseen näiden määräysten kanssa ristiriitaisten kansallisten säännösten soveltamista.

25 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön kolmansien maiden kanssa tekemän sopimuksen määräysten välitöntä oikeusvaikutusta on aina analysoitava kyseisen sopimuksen hengen, tarkoituksen ja sanamuodon perusteella (ks. erityisesti asiat 21/72, 22/72, 23/72, ja 24/72, International Fruit Company ym., tuomio 12.12.1972, Kok. 1972, s. 1219).

26 Gatt-sopimuksen osalta on huomattava, että yhteisöjen tuomioistuin on useaan otteeseen ja viimeksi asian C-280/93 (Saksa v. neuvosto, tuomio 5.10.1994, Kok. 1994, s. I-4973, 106 kohta) yhteydessä todennut, että johdanto-osansa mukaan "vastavuoroisuuden ja yhteisen edun" mukaisesti toteutettavien neuvottelujen periaatteeseen perustuvan Gatt-sopimuksen määräyksille ja erityisesti niille määräyksille, jotka koskevat poikkeusmahdollisuuksia, on ominaista suuri joustavuus, koska toimenpiteitä voidaan toteuttaa poikkeuksellisten vaikeuksien esiintyessä ja sopimuspuolten välisiä erimielisyyksiä voidaan sovitella.

27 Yhteisöjen tuomioistuin on korostanut (107 kohta), että näihin toimenpiteisiin kuuluu erimielisyyksien sovittelun osalta tapauksesta riippuen kirjalliset esitykset tai ehdotukset, joita "on tutkittava ymmärtämyksellä", tutkimukset, joita mahdollisesti seuraavat sopimuspuolten suositukset, lausunnot taikka päätökset, mukaan lukien sellainen päätös, jolla tietyille sopimuspuolille annetaan oikeus lykätä muihin nähden Gatt-sopimukseen perustuvien myönnytysten soveltamista tai muita velvoitteita, ja lopuksi tällaisen soveltamisen lykkäämisen tapauksessa asianomaiselle sopimuspuolelle annettu mahdollisuus irtisanoutua tästä sopimuksesta.

28 Se on myös todennut (108 kohta), että sen tapauksen varalta, että Gatt-sopimukseen perustuvan velvoitteen tai suosituimmuuteen liittyvän suostumuksen perusteella tietyille tuottajille aiheutuu tai on vaarana aiheutua vakavaa haittaa, XIX artiklassa määrätään sopimuspuolen mahdollisuudesta lykätä yksipuolisesti velvoitetta sekä peruuttaa myönnytyksensä tai muuttaa sitä joko kaikkien sopimuspuolten lausunnon saatuaan tai asianomaisten sopimuspuolten välisen sopimuksen puuttuessa väliaikaisesti jopa ilman etukäteen saatua lausuntoa, jos asia on kiireellinen (ks. em. asiassa International Fruit Company ym. annetun tuomion 21, 25 ja 26 kohta, asia 9/73, Schlüter, tuomio 24.10.1973, Kok. 1973, s. 1135, 29 kohta, asia 266/81, SIOT, tuomio 16.3.1983, Kok. 1983, s. 731, 28 kohta, sekä asiat 267/81, 268/81 ja 269/81, SPI ja SAMI, Kok. 1983, s. 801, 23 kohta).

29 Nämä erityispiirteet estävät näin ollen sen, että yksityinen oikeussubjekti voisi vedota Gatt-sopimuksen määräyksiin jäsenvaltion kansallisessa tuomioistuimessa vastustaakseen kansallisten säännösten soveltamista.

30 Neljännen Lomén sopimuksen osalta Italian hallitus arvioi, että siinä ei ole, toisin kuin Gatt-sopimuksessa, sellaisia määräyksiä, joissa yksityisille oikeussubjekteille annetaan oikeuksia, joihin ne voivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa, ottaen huomioon ne tavoitteet ja yleiset periaatteet, jotka liittyvät tähän sopimukseen, jonka tarkoituksena on edistää AKT-valtioiden talouden, kulttuurin ja sosiaalialan kehitystä.

31 Tässä suhteessa on todettava, että neljäs Lomén sopimus, kuten muut sitä edeltäneet Lomén sopimukset taikka Euroopan talousyhteisön ja Afrikan valtioiden sekä Madagaskarin väliset assosiaatiosopimukset, ei ole samanlainen kuin Gatt-sopimus, kuten edellä 26—29 kohdissa on todettu.

32 Näille sopimuksille on tunnusomaista erittäin herkkä epätasapaino sopimuspuolten hyväksymien velvoitteiden osalta. Niiden yleisenä tavoitteena on todellakin sopimuspuolina olevien kolmansien maiden taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen edistäminen erityisesti parantamalla näiden kolmansien maiden tuotteiden yhteisön markkinoille pääsyn edellytyksiä. Tässä suhteessa herää kysymys siitä, aiheutuuko tästä epätasapainosta se, ettei näiden sopimusten tietyillä määräyksillä voi olla välitöntä oikeusvaikutusta.

33 Näihin sopimuksiin liittyykin alunperin ETY:n perustamissopimuksessa yksipuolisesti vahvistetun assosiaatiojärjestelyn pidentäminen.

34 Asiassa 87/75, Bresciani, 5.2.1976 antamassaan tuomiossa (Kok. 1976, s. 129), joka koskee Lomén sopimuksia edeltänyttä Jaundéssa 29.7.1969 allekirjoitettua Euroopan talousyhteisön ja Afrikan valtioiden sekä Madagaskarin välistä toista assosiaatiosopimusta (EYVL 1970 L 282, s. 1), yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin todennut (23 kohta), että yhteisön assosioituneiden maiden hyväksi hyväksymä velvoitteiden epätasapaino, joka soveltuu logiikaltaan sopimuksen erityisluonteeseen, ei ole esteenä sille, että yhteisö tunnustaa sen tiettyjen määräysten välittömän oikeusvaikutuksen.

35 On siis katsottava, että neljännessä Lomén sopimuksessa voi olla sellaisia määräyksiä, joissa myönnetään yksityisille oikeussubjekteille oikeuksia, joihin ne voivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa.

36 Tätä päätelmää ei horjuta Italian hallituksen väite, jonka mukaan neljännessä Lomén sopimuksessa määrätään erityisestä menettelystä sopimuspuolten erimielisyyksien sovittelemiseksi; itse asiassa toisen Jaundén sopimuksen 53 artiklassa oli myös vastaava järjestely, ja yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin edellä mainitussa tuomiossa tunnustanut sen tiettyjen määräysten välittömän vaikutuksen.

37 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että Gatt-sopimus ei sisällä määräyksiä, joissa yksityisille oikeussubjekteille on myönnetty oikeuksia, joihin ne voisivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa vastustaakseen Gatt-sopimuksen kanssa ristiriitaisten kansallisten säännösten soveltamista, ja että neljännessä Lomén sopimuksessa voi tällaisia määräyksiä olla.

Toinen kysymys

38 Toisella kysymyksellään kansallisen tuomioistuimen tarkoituksena on pääasiallisesti saada tietää, voidaanko tiettyjä Gatt-sopimuksen määräyksiä tai neljännen Lomén sopimuksen määräyksiä tulkita niin, että niissä kielletään Italian laissa nro 986/64, sellaisena kuin se on muutettuna lailla nro 873/82, säädetyn kaltaiset sisäiset maksut, joita sovelletaan näissä sopimuksissa osapuolina olevista kolmansista maista tuotuihin tuotteisiin.

39 Ottaen huomioon Gatt-sopimusten määräysten osalta annetun vastauksen, tähän toiseen kysymykseen on vastattava vain siltä osin kuin se koskee neljännen Lomén sopimuksen määräyksiä.

40 Aluksi on korostettava sitä, että neljännen Lomén sopimuksen määräykset ovat niiden voimaantulosta alkaen erottamaton osa yhteisön oikeusjärjestystä.

41 Chiquita Italia väittää, että neljännen Lomén sopimuksen 177 artiklan 2 kappale on rinnastettava EY:n perustamissopimuksen 95 artiklaan ja sillä on, kuten viimeksi mainitulla määräykselläkin, katsottava olevan välitön oikeusvaikutus.

42 Tätä väitettä ei voida hyväksyä. On tärkeätä todeta ensiksi, että neljännessä Lomén sopimuksessa ei ole määräyksiä, jotka koskevat nimenomaisesti sisäisiä maksuja. Koska tämän sopimuksen 168 artiklan 1 kappaleessa ja 169 artiklan 1 kappaleessa on määräyksiä, jotka voidaan rinnastaa EY:n perustamissopimuksen 9, 12 ja 30 artiklaan, siinä ei näin ollen ole yhtään EY:n perustamissopimuksen 95 artiklaan rinnastettavaa määräystä, joka liittyisi erityisesti sisäisiin maksuihin.

43 Kuitenkin, kuten Italian hallitus on aivan oikein korostanut, jos yhteisö ja AKT-valtiot olisivat halunneet säädellä sisäisiä maksuja koskevaa ongelmaa sopimuksella perustettujen yleisten kauppajärjestelyjen osalta, ne olisivat nimenomaisesti hyväksyneet EY:n perustamissopimuksen 95 artiklaa jäljittelevän määräyksen.

44 Seuraavaksi on korostettava, että neljännen Lomén sopimuksen 177 artiklan 2 kappaletta ei voida tarkastella sen asiayhteyden ulkopuolella. Se liittyykin läheisesti suojatoimenpiteitä koskevaan määräykseen, joihin voidaan vedota vakavissa häiriötapauksissa yhteisön taikka yhden tai useamman jäsenvaltion taloudellisella toiminta-alalla tai myös jonkin alan häiriintymisvaaran tapauksissa, jotka johtuvat sopimuksella perustettujen yleisten kauppajärjestelyjen soveltamisesta.

45 On siis todettava, että jos sopimuspuolet olisivat halunneet toteuttaa Chiquita Italian väitteen mukaisen päämäärän, ne olisivat sijoittaneet tämän määräyksen samaan yhteyteen niiden sopimuksen määräysten kanssa, jotka voidaan rinnastaa EY:n perustamissopimuksen 9, 12 ja 30 artiklaan, eivätkä ne olisi näin ollen tyytyneet liittämään sitä suojatoimenpiteitä koskevaan artiklaan.

46 Lopuksi on todettava, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 37 kohdassa tehnyt, että Lomén sopimuksia edeltäneessä toisen Jaundén sopimuksen (EYVL 1970 L 282, s. 1) 5 artiklassa oli määräys, joka on laadittu EY:n perustamissopimuksen 95 artiklan 1 kohdan sanamuotoa mukaillen ja jonka mukaan:

"Sopimuspuolet sitoutuvat pidättäytymään kaikista sisäisten maksujen luonteisista suojatoimenpiteistä tai toimista, jotka johtavat välittömästi tai välillisesti niiden tuotteiden ja muista sopimusvaltioista peräisin olevien samankaltaisten tuotteiden syrijintään, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista." *

47 Se seikka, ettei tällaista määräystä ole sittemmin otettu Lomén sopimusten "Yleiset kauppajärjestelyt" -osaan, osoittaa, että sopimuspuolet ovat halunneet jättää sen tämän järjestelyn soveltamisalan ulkopuolelle.

48 Pääasian vastaaja väittää toissijaisesti myös, että neljännen Lomén sopimuksen 169 artiklan 1 kappaletta, jossa määrätään, että yhteisö ei sovella määrällisiä rajoituksia eikä toteuta vaikutukseltaan vastaavia toimenpiteitä AKT-valtioista peräisin olevien tuotteiden tuontiin, voidaan soveltaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa.

49 Vastaaja korostaa, että kyseinen artikla vastaa EY:n perustamissopimuksen 30 artiklaa. Yhteisöjen tuomioistuin on kuitenkin asiassa 45/87 (komissio v. Irlanti, tuomio 22.9.1988, Kok. 1988, s. 4929, 16 kohta) antamassaan tuomiossa katsonut, että perustamissopimuksen 30 artiklan tavoitteena on poistaa kaikki sellaiset jäsenvaltioiden toimenpiteet, jotka estävät yhteisön sisäisen kaupan tuontivirtoja, että nämä toimenpiteet kohdistuvat suoraan tuotujen tavaroiden liikkuvuuteen tai että ne rajoittavat epäsuorasti muista jäsenvaltioista peräisin olevien tuotteiden markkinointia. Se seikka, että tiettyjä rajoituksia on tutkittava ottaen huomioon "perustamissopimuksen erityiset määräykset, kuten verosyrjintää koskevan 95 artiklan määräykset, ei mitenkään vähennä 30 artiklan mukaisten kieltojen yleistä luonnetta".

* Suomennettu yhteisöjen tuomioistuimessa.

50 Jos yhteisöjen tuomioistuin toteaa, että neljännestä Lomén sopimuksesta puuttuvat EY:n perustamissopimuksen 95 artiklaa vastaavat määräykset, Chiquita Italian mukaan on silloin sovellettava tämän sopimuksen 169 artiklan 1 kappaletta, koska tämä määräys olisi EY:n perustamissopimuksen 30 artiklan kaltainen *lex generalis*, johon on erityisten määräysten puuttuessa viitattava.

51 Tässä suhteessa Chiquita Italian esittämä väite edellyttää, että sekä EY:n perustamissopimuksen että neljännen Lomén sopimuksenkin tarkoituksena on taata tavaroiden vapaa liikkuvuus ilman mitään estettä, joihin luetaan myös syrjivistä sisäisistä maksuista aiheutuvat esteet.

52 Tätä päätelmää ei voida hyväksyä. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan perustamissopimuksen määräyksen tulkinnan laajentaminen koskemaan sanamuodoltaan vastaavasti, samankaltaisesti tai jopa samalla lailla laadittua määräystä, joka on yhteisön kolmansien maiden kanssa tekemässä sopimuksessa, riippuu erityisesti kunkin määräyksen tarkoituksesta sille ominaisissa rajoissa; tämän oikeuskäytännön mukaan myös toisaalta sopimuksen, toisaalta perustamissopimuksen tavoitteiden ja asiayhteyden vertailulla on tältä osin huomattavaa merkitystä (ks. erityisesti asia C-312/91, Metalsa, tuomio 1.7.1993, Kok. 1993, s. I-3751, 11 kohta).

53 Kuten edellä on osoitettu, sisäisiä maksuja tarkoittavien erityisten määräysten puuttuessa on kuitenkin katsottava, että tämän sopimuksen osapuolet eivät ole halunneet päättää näistä käyttöön otettujen yleisten kauppajärjestelyjen yhteydessä.

54 Chiquita Italia vetosi asian suullisessa käsittelyssä myös banaaneista tehdyn pöytäkirjan N:o 5 1 artiklaan, jossa määrätään seuraavaa: "Mitään AKT-valtiota ei aseteta sen yhteisön markkinoille suuntautuvan banaaniviennin osalta, ja kun on kyse pääsystä sen perinteisille markkinoille ja sen eduista näillä markkinoilla, epäedullisempaan asemaan kuin joka sillä on aiemmin ollut tai joka sillä tällä hetkellä on".

55 Chiquita Italian mukaan tämä määräys on *standstill*-lauseke, jolla voi olla välitön oikeusvaikutus. Tämä lauseke oli kuitenkin jo ensimmäisessä Lomén sopimuksessa, joka tuli voimaan 1.4.1976 (EYVL 1976 L 25, s. 1). Se on sittemmin otettu myös toiseen, kolmanteen ja neljänteen Lomén sopimukseen. Tähän määräykseen voidaan näin ollen perustellusti vedota 1.4.1976 jälkeen tapahtuneita Italian veron korotuksia vastaan.

56 Italian hallitus katsoo puolestaan, että vaikka kyseessä oleva määräys sisältääkin tosiasiallisesti sellaisen *standstill*-velvoitteen, joka liittyy AKT-valtioista peräisin olevien banaanien niiden perinteisille markkinoille pääsyn nykyisiin edellytyksiin, sitä ei kuitenkaan voida soveltaa Italian veroon siltä osin kuin se on ollut olemassa vuodesta 1964 alkaen, toisin sanoen ennen neljännen Lomén sopimuksen voimaantuloa.

57 Ensinnäkin on huomattava, että päinvastoin kuin banaaneista tehdyn pöytäkirjan N:o 5 muut määräykset, 1 artikla on laadittu selvin, tarkoin ja ehdottomin ilmaisuin, ja yksityiset oikeussubjektit voivat siis vedota siihen suoraan.

58 Kuitenkin on varmistettava, että tähän määräykseen voidaan vedota Italian banaaneihin kohdistuvan kulutusveron kaltaisen sisäisen maksun korottamista vastaan.

59 On todettava, että banaaneista tehdyn pöytäkirjan N:o 5 1 artikla on *standstill*-lausekkeen muotoinen. Tämän määräyksen tarkoituksena on toisin sanoen taata AKT-valtioista peräisin olevien banaanien pääsy niiden perinteisille markkinoille sellaisin edellytyksin ja sellaisten yksityiskohtaisten sääntöjen mukaan, jotka eivät ole epäedullisempia kuin ne, jotka olivat voimassa ennen määräyksen voimaantuloa. Tämä pääsyn takaaminen hyödyttää kuitenkin AKT-valtioista peräisin olevia banaaneja vain sen määrän verran kuin banaaneja oli tuotu tämän määräykseen tullessa voimaan.

60 Ei kuitenkaan voida kiistää sitä, että tässä *standstill*-lausekkeessa estetään riidanalaisen veron kaltaisen veron korottaminen. Tällaisista korotuksista aiheutuu itse asiassa kyseessä olevien banaanien hinnan korotuksia ja ne vaikeuttavat näin ollen niiden menekkiä kyseisillä markkinoilla.

61 Ei myöskään voida vedota siihen väitteeseen, että sisäisten maksujen alue on jätetty neljännen Lomén sopimuksen kolmannen osan I osaston 1 luvussa käyttöön otettujen yleisten kauppajärjestelyjen ulkopuolelle. Itse asiassa sopimuksen 183 artikla, jossa viitataan banaanipöytäkirjaan, on neljännen Lomén sopimuksen kolmannen osan I osaston 2 luvussa, jonka otsikkona on "rommia ja banaaneja koskevat erityiset velvoitteet". Kyse on siis erityisestä määräyksestä, jolla *lex specialis derogat generali* -periaatteen mukaisesti voidaan aivan hyvin määrätä oikeudellisista järjestelyistä, jotka ovat erilaisia kuin muiden AKT-valtioista peräisin olevien tuotteiden osalta käyttöön otetut.

62 Lopuksi on todettava, että kaikissa kolmessa ensimmäisessä Lomén sopimuksessa oli *standstill*-lauseke, joka oli laadittu samankaltaisin ilmaisuin kuin banaaneista tehdyn pöytäkirjan N:o 5 1 artiklassa olevat ilmaisut.

63 Ottaen huomioon sen seikan, että ensimmäinen Lomén sopimus tuli voimaan 1.4.1976, on pääteltävä, että Lomén sopimuksissa estetään Italian kulutusveron kaltaisen, AKT-valtioista peräisin olevia banaaneja koskevan sisäisen maksun korottaminen, jos se on tapahtunut 1.4.1976 jälkeen ja jos se vaikuttaa siten, että banaanivienti asetetaan epäedullisempaan asemaan kuin joka sillä on aiemmin ollut, kun on kyse pääsystä perinteisille markkinoille ja eduista näillä markkinoilla.

Oikeudenkäyntikulut

64 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneelle Italian ja Ranskan hallitukselle sekä Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN
(kuudes jaosto)

on ratkaissut Tribunale di Triesten 10.11.1993 tekemällä päätöksellä esittämät kysymykset *seuraavasti:*

1) Tullitariffeja ja kauppaa koskevassa yleissopimuksessa ei ole määräyksiä, joissa annetaan yksityisille oikeussubjekteille oikeuksia, joihin ne voisivat vedota kansallisissa tuomioistuimissa vastustaakseen näiden määräysten vastaisten kansallisten säännösten soveltamista. Neljännessä AKT-valtioiden ja ETY:n välillä tehdyssä sopimuksessa voi olla tällaisia määräyksiä.

2) AKT-valtioiden ja ETY:n välillä tehdyissä sopimuksissa estetään Italian kulutusveron kaltaisen, AKT-valtioista peräisin oleviin banaaneihin kohdistuvan sisäisen maksun korottaminen, jos se on tapahtunut 1.4.1976 jälkeen ja jos se vaikuttaa siten, että banaanivienti asetetaan epäedullisem-

paan asemaan kuin joka sillä on aiemmin ollut, kun on kyse pääsystä perinteisille markkinoille ja eduista näillä markkinoilla.

Kakouris Hirsch Schockweiler

Kapteyn Murray

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä joulukuuta 1995.

R. Grass C. N. Kakouris

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja